

היום נלמד בעזרת ה':

כתובות דף מט

(המשך מעמוד קודם)

תנא מסר האב לשלוחי הבעל וזינתה: ארוסה שזינתה מיתתה בסקילה, ואילו נשואה שזינתה מיתתה בחנק. אם מסר האב את ביתו לשלוחי הבעל היא נחשבת לנשואה ואם זינתה מיתתה בחנק. דין זה נלמד מהפסוק המדבר בארוסה שמיתתה בסקילה "וּסְקִלֶיהָ אֲנָשִׁי עִירָהּ בְּאֲבָנִים וּמָתָה כִּי עָשְׂתָה בְּכֶלֶה בְּיִשְׂרָאֵל לְזָנוֹת בֵּית אָבִיהָ" דוקא כשהיא בבית אביה ולא כשהיא נמסרה לשליחי הבעל.

חופה בהדיא כתיבא: בפסוק אחר המדבר על נערה מאורסה שמיתתה בסקילה "כִּי יְהִי נַעֲרָה בְּתוּלָה מְאֻרָּשָׁה לְאִישׁ וּמִצָּאָהּ אִישׁ בְּעִיר וְשָׁכַב עִמָּהּ" מפסוק זה מדויק שדוקא נערה בסקילה אבל בוגרת מיתתה בחנק, וכן דוקא בתולה אבל בעולה מיתתה בחנק, וכן דוקא מאורסה בסקילה אבל נשואה בחנק. 'נשואה' זו בהכרח אינה יכולה להיות 'נכנסה לחופה ולא נבעלה' כי זו היא כבר 'בתולה ולא בעולה', אלא היא המסורה לשלוחי הבעל שזינתה שמיתתה בחנק ולא בסקילה.

הגמרא מקשה באופן כללי:

ואימא היכא דהדרא: נערה הנ"ל שנמסרה לשלוחי הבעל שנחשבת ברשות הבעל, האם במקרה שהיא תחזור חזרה לבית אביה ולא תכנס לחופה (ותישאר ארוסה) – היא תחזור גם למיתה בסקילה אם תזנה (כי היא שוב נחשבת במצב של "לְזָנוֹת בֵּית אָבִיהָ")?

והלא מוצאה מכלל אב: נערה (עד גיל 12 וחצי) אביה מיפר נדריה, אלא אם כן התחתנה שאז בעלה מיפר לה. ואם הנערה התחתנה והתגרשה או התאלמנה (קודם שנהייתה בוגרת) אביה אינו יכול לשוב ולהפר לה.

הגמרא מקשה: הרי היא כבר יצאה מרשותו של האב כשהתחתנה ואינו יכול להפר לה לאחר שהתגרשה וכן יצאה מרשותו של הבעל (שהפר לה כשהיתה נשואה) לאחר

(המשך בדף הבא ↓)

יוצא לאור ע"י:

"אור הספר התורני" הוצאה לאור

052-7628377

להצטרפות:

mabatladaf18@gmail.com

052-342-4473

הגירושין ואינו יכול להפר לה. אם כן מדוע הוצרך הפסוק לכתוב שאין לגרשה ואלמנה מי שיפר לה?

אלא מדובר באב שאירס את ביתו, ולאחר מכן מסר אותה לשלוחי הבעל בבדי להכניסה לחופה לנישואין, ובאמצע הדרך מת ארוסה או גירשה – היה מקום להסתפק למי היא שייכת: האם לאביה כי עדיין לא נכנסה לחופה, או לבעלה כי כבר נמסרה לשלוחיו? ועל כך מלמד הפסוק שהיא לא חוזרת לאב אלא היא שייכת באופן עקרוני לבעל ולכן אם הבעל מת או גירשה אין מי שיפר לה את נדרה. (אמנם נערה ארוסה שלא נמסרה לבעל – אם מת הבעל או שגירשה היא חוזרת לרשות אביה, כנלמד מפסוקים).

הבא על נערה המאורסה אינו חייב: סקילה – עד שתהא נערה (ולא בוגרת) בתולה (ולא בעולה) מאורסה (ולא נשואה כלומר נכנסה לחופה ולא נבעלה) ובנוסף שתהא 'בבית אביה'.

נכנסה לרשות הבעל בעלמא: כלומר בברייתא לא כתוב שהיא צריכה להיכנס לחופה בשביל להיענש במיתת חנק, אלא 'לרשות הבעל' דהיינו להימסר לשלוחיו.

משנה: האב אינו חייב במזונות בתו בחייו. זה מדרש שדרש רבי אלעזר בן עזריה ביום שמינו אותו לנשיא לפני חכמים בכרם ביבנה (= על שם שהיו יושבים שם בשורות שורות כמו בכרם): שתי תקנות תיקנו בית דין בתנאי כתובה שכך הבעל מתחייב לאשתו, 1. שהבנים שיוולדו לך ממני יירשו את כסף הכתובה. 2. הבנות שיוולדו לך ממני יזונו מנכסי עד שיתבגרו או עד שינשאו. וכך דרש ר"א בן עזריה - כשם שהבנים יורשים את כתובת אמם רק לאחר מיתת אביהם, כך הבנות ניזונות מנכסי האב רק לאחר מיתת אביהן.

גמרא: מהמשנה שאמרה ש'האב אינו חייב במזונות בתו' משמע שהוא חייב במזונות בנו, ומכך שאמרה 'אינו חייב' משמע שאמנם לא חייב לזון אותה אבל יש לו מצווה לזון אותה בחייו.

משום זילותא: שאין דרכן של הבנות לחזר על הפתחים וזהו גנאי להן.

אבל בחיי אביהן אלו ואלו אינן ניזונין: ואפילו מצווה אין בזה.

קושיא: מני מתניתין וכו': נמצא שמשנתנו לא כרבי מאיר ורבי יהודה הסוברים שיש מצווה לזון את הבנים, ומהמשנה משמע שחובה, ואינה כרבי יוחנן בן ברוקה הסובר

(המשך בדף הבא ↓)

שאפילו מצווה אין בזה לא בבנים ולא בבנות, ומהמשנה משמע שיש מצווה בבנות וחובה בבנים.

תירוץ: איבעית אימא רבי מאיר: אפשר להעמיד את משנתנו כרבי מאיר, וכך כוונת התנא של משנתנו - האב אינו חייב במזונות בתו וכן במזונות בנו, אבל יש מצווה לזון את בתו וקל וחומר שיש מצווה לזון את בנו משום שעוסק בתורה. והתנא של המשנה כתב 'בתו' (= 'האב אינו חייב במזונות בתו') לחדש לנו שאפילו בתו שאינה עוסקת בתורה אמנם אין חובה לזון אותה אבל יש מצווה.

ואיבעית אימא רבי יהודה: אפשר להעמיד את משנתנו כרבי יהודה, וכך כוונת התנא של משנתנו - האב אינו חייב במזונות בתו וכל שכן שאינו חייב במזונות בנו, אבל יש מצווה לזון את בנו וקל וחומר שיש מצווה לזון את בתו (משום זילותא). והתנא של המשנה כתב 'בתו' לחדש לנו שאפילו את בתו (שיש לה זילותא לחזר על הפתחים) אינו חייב לזון.

ואיבעית אימא רבי יוחנן בן ברוקה: אפשר להעמיד את משנתנו כרבי יוחנן בן ברוקה, וכך כוונת התנא של משנתנו - האב אינו חייב במזונות בתו וכן במזונות בנו, ואפילו מצווה אין בזה. והתנא של המשנה כתב 'אינו חייב' (= שרצינו לדייק שמצווה יש) לפי שיש חובה לזון את הבנות לאחר מיתת אביהן, ולכן הוא כתב שבחיי האב הוא 'אינו חייב', אבל אי אפשר לדייק מכך שיש בזה מצווה אלא באמת אין בזה אפילו מצווה.

*

תא שמע: הגמרא מביאה ראייה שאין הלכה כתקנת אושא.

כי הוה אתו לקמי דרב יהודה... יארוד ילדה וכו': כשבאו אנשים שלא רצו לזון את בניהם לדין לפני רב יהודה, אמר להם: התנין הוליד וולדות והטיל את מזונותיהם על בני העיר, כלומר שאתם נוהגים בבניכם מנהג אכזריות שאינכם נותנים להם מזונות. מוכח שאין זה חובה שהרי רבי יהודה רק גינה אותם על כך אבל לא הכריח אותם.

כפו ליה אסיטא וכו': כפו מכתשת על פיה, ויעמוד עליה זה שלא רוצה לזון את בניו כדי שיהיה גבוה וישמעו קולו ויכריז על עצמו שהוא יותר גרוע מהעורבים הרוצים בבניהם ואילו זה לא רוצה בבניו. ויש מפרשים שהשליח ציבור יעמוד על המכתשת ויכריז כך על אותו האיש.

קושיא: והרי נאמר "נוֹתֵן לְבִהמָה לְחֶמֶה לְבִי עֵרֵב אֲשֶׁר יִקְרָאוּ", משמע שהעורב לא זן את בניו?

תירוץ: כשהעורב גדל הוא משחיר ואז אביו ואמו אוהבים אותו, אבל כשהוא קטן הוא לבן ואז אביו ואמו שונאים אותו.

ניחא לך דמיתני בניך מצדקה? נח לך שיזנו את בניך הקטנים מצדקה?

מכל הנ"ל מוכח שאין זו חובה לזון את בניו הקטנים, שהרי האמוראים הנ"ל רק שידלו את האב לזון אותם אבל לא הכריחו.

ולא אמרן אלא דלא אמיד: כל זה רק כשהאב אינו עשיר, אבל אם הוא עשיר כופים אותו לזון אותם בעל כרחו, שהרי אפילו אם הם אינם בניו אפשר לכפות אותו לתת צדקה (= הדין הוא שכופים אדם על הצדקה), וכפי שרבא כפה את רב נתן בר אמי והוציא ממנו 400 זוז לצדקה.

*

באושא התקיני: אדם שכתב את כל נכסיו לבניו בעודו חי, למרות שנכסיו כבר לא שייכים לו הרי שהוא ואשתו ניזונים מהנכסים מתקנת חכמים.

גדולה מזו אמרו: מדוע צריך את תקנת אושא, והרי אמרו חכמים שאדם שמת ויש לו אשה ובת, הדין שבתו יורשת את נכסיו. ואם הבת נישאה לאיש, הדין שכעת בעלה נחשב כאילו קנה את הנכסים. ואף שמן הדין אין האלמנה יכולה לקחת מזונות מהנכסים של בעלה, לפי שאין האשה יכולה לקחת מזונותיה מנכסים משועבדים (= מכורים), והרי נכסי בעלה משועבדים כעת לבעלה של הבת, אבל תיקנו חכמים שבכל זאת היא תיקח את מזונותיה מנכסיו של בעלה המת, לפי שחכמים עשו את בעלה של הבת כאילו הוא 'יורש' ולא קונה כדי שהאלמנה לא תפסיד. וא"כ קשה שאם כשבעלה מת תיקנו חכמים שתזון מנכסיו כל שכן במקרה שהוא חי ואשתו עמו שהם יזנו מהנכסים ומה רבי אילעא בא לחדש?

דשלח רבין באיגרתיה: הגמרא מביאה הוכחה שאלמנה ניזונת מנכסי בעלה מכך שרבין שלח באיגרתו - מי שמת וכו'.

מתה הבת: מה הדין אם הבת מתה וכעת בעלה יורש אותה כולל הנכסים שנפלו לה מאביה.

על ידי היה מעשה... ואמרו אלמנתו ניזונת מנכסיו: גם לאחר מיתת הבת, וא"כ פשוט שאם הוא חי ואשתו עמו שהם יזונו מהנכסים.

תירוץ: לולא תקנת אושא היינו אומרים שדווקא באלמנה אמרו שהבעל של בתה נחשב כ'יורש' ולא כקונה משום שאין מי שיטרח בצרכי האלמנה (= שהרי בעלה מת), אבל במקרה שכתב את כל נכסיו לבניו בעודו חי היה מקום לומר שיטרח בעצמו עבור מזונותיו ומזונות אשתו ולא יקח מהנכסים שכתב לבניו, קמ"ל שתיקנו חכמים באושא שהוא ואשתו ניזונים מהנכסים.

תא שמע: רבי חנינא ורבי יונתן עמדו יחד, בא אדם אחד והתכופף ונישק את רבי יונתן ברגליו, אמר רבי חנינא לרבי יונתן - מה זה? ענה לו רבי יונתן - אדם זה כתב את נכסיו לבניו, וכפיתי את בניו בחזקה לזון אותו, ומפני שטרחתי עבורו ליכנס לו לפנים משורת הדין הוא מחבב אותי.

הגמרא מוכיחה ממעשה זה:

אי אמרת בשלמא: אם ההלכה שהבנים לא חייבים לזון את אביהם, מובן מדוע אותו אדם הוקיר טובה לרבי יונתן שכפה על בניו לזון אותו לפנים משורת הדין, אבל אם ההלכה שהם חייבים לזון אותו הרי רבי יונתן היה צריך לכפות אותם מן הדין ומדוע אותו אדם החזיק לו טובה על כך, והרי רבי יונתן חייב לשפוט דין אמת. א"כ מוכח שההלכה לא כרבי אילעא, אלא הכותב כל נכסיו לבניו בחייו אין הוא ואשתו ניזונים מהם.